

ORTADOĞU GÜNDEMİ

21-27 Haziran 2021

2021

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres, BM Güvenlik Konseyi üyelerine sınır ötesi yardım operasyonlarının bir sene daha uzatılmasına yönelik uzlaşmaya varmaları çağrısında bulundu. Guterres, Türkiye ve bölgeyi kontrol eden gruplarla diyalog hâlinde olduklarını ve yakında çapraz hat operasyonların başlayacağını ancak bunların sınır ötesi operasyonların yerini doldurmayacağını söyledi.¹

Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Batılı ülkelerin Suriye'deki gerçek sorunların varlığını kabul edip sorumluluk aldıkları takdirde insani durumu konuşmaya hazır olduklarını belirtti. Bahsi geçen sorunlar arasında İdlib'e Suriye hükûmetinin katılımı olmadan insani yardımın ulaştırılması, Hayat Tahrir el-Şam terör örgütü, ABD yaptırımları ve Fırat'ın doğu yakasında ABD varlığı yer aldı.² Lavrov, Türkiye'nin insani yardımı tamamen kontrol ettiği bir durumun kabul edilemeyeceğini sözlerine ekledi.

Joe Biden yönetimindeki üst düzey yetkililer, Suriye'nin kuzeydoğusundaki ABD enerji şirketinin muafiyetini yenilememe kararının Rusya ile sınır ötesi insani yardım koridorları üzerine pazarlık etmeyle bağlantısı olmadığını açıkladı. Kuzeydoğu Suriye'de petrolün yerli halka ait olduğunu ve ABD'nin bölgede sadece IŞİD'in kalıcı yenilgisini sağlamak için varlığını sürdürmeye kararlı olduğu yineleni.³

Moskova Uluslararası Güvenlik Konferansı'nda konuşan Rusya Güvenlik Konseyi Sekreteri Nikolay Patruşev, güç statüsüne sahip devletlerin Suriye'de terörle mücadelede başarısız olduğuna dair değerlendirmede bulundu. Patruşev, Rus ve Suriye birliklerinin omuz omuza savaşarak Avrasya'da küresel bir hilafet yaratmayı planlayan teröristlere büyük bir darbe vurduğunu savundu.⁴

• Suriye Rejimi

Suriye İnsan Hakları Ağı (SNHR), Beşar Esad rejiminin Suriye'de 11. yılına giren iç savaşta en az 14 bin kişiyi işkenceyle öldürdüğünü duyurarak suça karışan rejim yetkililerinin yargılanmasını istedi. Esad rejimi güçlerinin iç savaş boyunca en az 1,2 milyon Suriyeliyi alıkoyarak çeşitli işkenceler uyguladığı belirtilen raporda, bunların bir kısmının hala tutsak olduğu ifade edildi. Ağ, rejim zindanlarında tutulanlardan kimlik bilgilerine ulaştığı en az 132 bin kişiden haber alınamadığını kaydetti. Rapora göre, Suriye'de halk ayaklanmasının başladığı Mart 2011'den bu yana Esad rejimi 173'ü çocuk, 74'ü kadın en az 14 bin 338 kişiyi işkence yaparak öldürdü.⁵

1 <https://news.un.org/en/story/2021/06/1094572>

2 <https://tass.com/politics/1305351>

3 <https://www.al-monitor.com/originals/2021/06/biden-administration-not-trading-syrian-oil-aid-corridors-moscow>

4 <https://tass.com/politics/1306671>

5 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/esed-rejimi-suriyedeki-ic-savasta-en-az-14-bin-kisiyi-iskenceyle-oldurdu/2285951>

Beşar Esad ile Rusya Federasyonu Başbakan Yardımcısı Yuri Borisov arasında bir görüşme gerçekleşti. Görüşmede özellikle ekonomi alanında ikili iş birliği konuları ele alındı. Rus heyetinin ziyareti kapsamında, Suriye-Rusya Ekonomik, Ticari, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Ortak Komitesinin toplantıları planlandı.⁶

• Fırat'ın Doğusu

Suriye'nin kuzeydoğusunu Kuzey Irak'a bağlayan Semalka sınır kapısı 22 Haziran'da YPG tarafından kapatıldı. Yapılan açıklamada insani yardım kuruluşlarının faaliyetlerinin etkilenmeyeceği ifade edildi. Sınır kapısının kapatılma sebebinin ise birtakım "teknik önlemler" olduğu belirtildi. Fakat asıl sebebin geçtiğimiz günlerde YPG ile Kuzey Irak arasında yükselen gerilim olduğu iddia edildi.⁷ Cumartesi günü yapılan yeni bir açıklamaya göre sınır kapısının kısmi olarak açılmasına karar verildi. Kapının bundan sonra pazartesi, çarşamba ve cumartesi günleri geçişlere açık olacağı ifade edildi.⁸

Geçtiğimiz hafta pazar günü, M4 karayolu üzerinde bir Rus devriyesi bir ABD devriyesinin yolunu kesti ve Haseke'nin kuzeydoğusunda bulunan Tel Tedmür kasabasına girişine engel oldu. Rus kuvvetlerin karayolunu askerî araçlarla kapatması üzerine YPG'nin eşlik ettiği ABD devriyesi geri çekilmek zorunda kaldı.⁹

ABD, Suriye'nin kuzeydoğusunda düzenlenen mitinglerde PKK bayrakları ve Öcalan fotoğrafları kullanılmasından dolayı YPG'ye bir ikazda bulundu. ABD'nin kuzeydoğu Suriye'den sorumlu diplomatı David Bronstein aracılığıyla ilettiği mesajda, PKK'nın bölgede hâkimiyetini sürdürmesinin ve bölgenin PKK ideolojisi doğrultusunda yönetilmesinin sonuçları konusunda YPG ikaz edildi. İki hafta önce YPG, Kuzey Irak'taki PKK bölgelerini hedef alan Türk askerî operasyonuna karşı Kamışlı şehrinde gösteri ve mitingler düzenlemişti.¹⁰

• Güney Suriye

Dera'da Esad rejimiyle Temmuz 2018'de uzlaşa imzalayan eski muhaliflerden ağır ve orta ağırlıktaki silahları toplayan Rusya, bu kez de şehir merkezindeki Dera el-Beled bölgesinde yaşayan halktan ve oradaki eski muhaliflerden ellerindeki hafif silahların tümünü teslim etmelerini ve söz konusu bölgedeki evlerin aranmasına izin verilmesini istedi. Dera merkezî komite üyeleri ve bölge halkı ileri gelenleri, 3 yıl önce varılan uzlaşuya aykırı olduğu gerekçeyle bu isteğe karşı çıktıklarını açıkladı.¹¹

6 <https://tass.com/politics/1305853>

7 <https://www.kurdistan24.net/en/story/24820-Northeast-Syria-administration-closes-only-border-crossing-with-Kurdistan-Region>

8 <https://www.rudaw.net/english/middleeast/syria/260620212>

9 <https://www.syriahr.com/en/218270/>

10 <https://www.middleeastmonitor.com/20210624-reports-us-reprimands-kurdish-allies-in-syria-for-raising-pkk-leaders-photos-in-rallies/>

11 <https://www.syriahr.com/en/218444/>

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

Rejim güçleri, 22 Haziran 2021'de gün içerisinde İdlib'in güneyindeki Eriha ilçesi, İhsim, Bara, Kensaфра ve Urim el-Coz köyleri ve Hama'nın batı kırsalındaki Tel Vasit, Hırbet Nakus, Ziyara köylerinin yanı sıra Halepi'nin batı kırsalındaki Kefernuran ve Ebzimo köylerini karadan karaya atış yapan silahlarla hedef aldı. Beyaz Baretliler Medya Sorumlusu Hasan el-Ahmet yaptığı açıklamada, İdlib'in güneyindeki Mintif köyüne yapılan saldırıda 1 kadının yaşamını yitirdiğini söyledi. Sivil savunma ekiplerinin olay yerine intikal ettiğini aktaran Ahmet, yaralanan bir kadın ve bir çocuğun çevredeki hastanelere kaldırıldığını belirtti.¹²

YPG/PKK'lı teröristler 24 Haziran 2021'de sabah erken saatlerde ilçenin kuzeyindeki Fırat Kalkanı Harekâtı bölgesiyle cephe hattı durumundaki Sacur Çayı yakınlarında bulunan SMO hattına sızmaya çalıştı. Teröristlerle SMO birlikleri arasında çatışma çıktı ve çatışmada 4 SMO askeri hayatını kaybetti. Sızma girişimi engellenirken Türk Silahlı Kuvvetleri de Münbiç'teki örgüt mevzilerini obüs atışlarıyla hedef aldı. Aynı gün içerisinde YPG, M4 kara yolunun güneyinde işgal etmeyi sürdürdüğü bölgelerden Tel Abyad ilinin güneyindeki Molla Barho köyünü akşam saatlerinde karadan karaya atış yapan silahlarla hedef aldı. Saldırıda bir kadın hayatını kaybederken, bir sivil de yaralandı. Saldırı sonrası köyde yaşayan yaklaşık 100 sivil, Hammam Türkmen beldesine sığındı. 26 Haziran'da ise Afrin'de Azez yolu üzerinde hareket hâlindeki sivil bir araca yerleştirilen bomba infilak etti ve ilk belirlemelere göre, aralarında bir çocuğun da bulunduğu 3 sivil hayatını kaybetti, 3 sivil yaralandı.¹³ Benzer bir saldırı ise 27 Haziran'da Bab ilçesinde düzenlendi ve araca yerleştirilen bombanın infilak etmesi sonucu 1 sivil hayatını kaybederken 2 sivil yaralandı.

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak, Mısır ve Ürdün arasında düzenlenecek üçlü zirveye katılmak üzere başkent Bağdat'a gelen Mısır Cumhurbaşkanı Abdulfettah es-Sisi, Uluslararası Bağdat Havalimanı'nda Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih tarafından karşılandı. Mısır'dan Irak'a 30 yıl aradan sonra cumhurbaşkanı düzeyinde gerçekleştirilen ziyaret kapsamında Sisi için söz konusu havalimanında resmî bir tören düzenlendiğinin altı çizildi.¹⁴ Bununla birlikte Cumhurbaşkanı Sisi'nin ardından üçlü zirveye katılmak için Uluslararası Bağdat Havalimanı'na gelen Ürdün Kralı İkinci Abdullah da Cumhurbaşkanı Salih tarafından karşılandı.¹⁵ Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımî'nin ev sahipliği yapacağı ve başkent Bağdat'ta üçüncüsü düzenlenecek olan zirvede, üç ülke arasında ekonomik, ticaret ve yatırım alanında iş birliği konularının masaya

12 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/esed-rejiminin-idlib-kirsalinda-duzenledigi-saldirilarda-1-sivil-oldu/2281920>

13 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriyenin-kuzeyindeki-afrin-ilcesinde-bombali-teror-saldirisinda-3-sivil-oldu/2286271>

14 <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/270620211>

15 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1737943923059474>

yatırılacağı kaydedildi.¹⁶ Diğer taraftan, düzenlenen üçlü zirvenin ardından Irak Dışışleri Bakanı Fuad Hüseyin'in Ürdünlü mevkidaşı Eymen es-Safedi ve Mısırlı mevkidaşı Samih Şükri ile ortak bir basın açıklaması düzenlediği aktarıldı. Görüşme sonrası düzenlenen basın toplantısında açıklama yapan Hüseyin'in üçlü zirvede ekonomik projeleri ele aldıklarını ve ortak sanayi bölgesi oluşturma projesinde son aşamada olduklarını ifade ettiği belirtildi.¹⁷ Safedi ise Bağdat zirvesinde çeşitli dosyaları ele aldıklarını vurgulayarak söz konusu zirvenin liderlerin ortak iş birliğini geliştirme iradesini yansıttığını sözlerine ekledi.¹⁸ Şükri de yaptığı açıklamada, üç ülkenin yaşadığı sorunların ele alınması ihtiyacının zirvede tartışıldığını aktardı.¹⁹

Irak Maliye Bakanı Ali Abdülemir Allavi ile Türkiye'nin Bağdat Büyükelçisi Ali Rıza Güney bir araya geldi. Görüşmede, iki ülke arasındaki mali ve ekonomik alanındaki iş birliği yapılan konular ele alındı. Ayrıca Allavi, Irak ile Türkiye arasındaki ilişkilere değinerek iki ülke arasındaki ortak çıkarların ve ilişkilerin geliştirilmesi gerektiğini vurguladı.²⁰

Avrupa Birliği (AB) ülkeleri dışışleri bakanları Lüksemburg'da toplandı. Toplantının ana gündem maddelerini Irak, Belarus ve Latin Amerika ile Karayipler oluşturdu. Toplantı sonrasında AB'nin, Irak'ın güvenlik ve istikrarına çok önem verdiği vurgulayan Irak Dışışleri Bakanı Fuad Hüseyin, AB'nin her alanda Irak'a destek vermeye hazır olduğunu söyleyerek hiçbir ülkenin Irak'ın iç işlerine karışmaması konusunda görüşlerini dile getirdiklerini belirtti.²¹

İzmirde düzenlenen Beşinci Türkiye-Irak Yatırım ve Ticaret Zirvesi'ne katılmak üzere Bağdat Uluslararası Havaalanı'na giden Kerkük Valisi Rakan Said el-Cuburi'nin uçuşuna izin verilmedi. Hakkında 60 yolsuzluk davası bulunduğu ve yedi kez mahkeme önüne çıkarıldığı iddia edilen Cuburi'ye açılan davalar nedeniyle yurt dışı yasağı getirildiği belirtildi.²²

İsviçre'nin Cenevre kentinde gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi toplantısında Hollanda Temsilcisi Monique van Daalen tarafından okunan ortak bildiride, seçim kararından dolayı Irak hükûmeti takdir edilirken Bağdat yönetimi, öldürülen gösterici ve aktivistlerin faillerinin ortaya çıkarılmaması nedeniyle 28 ülke tarafından kınandı.²³

Birleşmiş Milletler Irak Yardım Misyonu (UNAMI) Başkanı Jeanine Hennis-Plasschaert, 10 Mayıs 2021'de evinin önünde kimliği belirsiz kişilerce vurularak öldürülen İhab el-Vezni'nin ailesini ziyaret etmiştir. Katillerin bulunamaması üzerine Vezni'nin annesi, mahkeme önün-

16 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1738052046381995>

17 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1738100729710460>

18 <https://ina.iq/eng/12547-safadi-baghdad-summit-stressed-the-need-to-end-the-syrian-crisis-and-reach-a-final-solution-in-libya.html>

19 <https://ina.iq/eng/12548-shoukry-we-discussed-the-need-to-address-the-issues-that-our-countries-suffer-from.html>

20 <https://ina.iq/turkmen/25461-maliye-bakan-allavi-turkiyenin-badat-buyukelcisi-guneyi-kabul-etti.html>

21 <https://www.rudaw.net/turkish/interview/23062021>

22 <https://www.basnews.com/tr/babat/697062>

23 <https://www.basnews.com/tr/babat/696971>

de oturma eylemi yaparken güvenlik güçleri tarafından engellenmiş ve bu durum tepki toplamıştı.²⁴

• Güvenlik

Haşdi Şaabi'nin kuruluşunun yedinci yıl dönümü nedeniyle Irak'ın Diyala vilayetinde askerî tören düzenlendiği belirtildi. Düzenlenen törene Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi, Haşdi Şaabi Komisyonu Başkanı Felah el-Feyyad, Irak İçişleri Bakanı Osman el-Ganimi ve Irak Ulusal Güvenlik Danışmanı Kasım el-Araci gibi çok sayıda yetkilinin katıldığı aktarıldı. Ayrıca Irak medyasında yer alan haberlere göre Irak'taki en büyük Şii dinî merci Ayetullah Ali el-Sistani'nin silahlı gruplardan törene katılmamaları talebinde bulunduğu altı çizildi.²⁵

Irak Güvenlik Medya Ağı, Uluslararası Koalisyon'un Peşmerge güçlerine 655 bin dolar değerinde mühimmat gönderdiğini bildirdi.²⁶ Haziran ayı içerisinde yapılan açıklamalarda koalisyon güçlerinin Peşmerge'ye yaklaşık bir milyon dolar civarında mühimmat ve teçhizat sağlayacağı açıklanmıştı.

Haşdi Şaabi, Bağdat, Ninova ve Türkiye arasında sahte kimliklerle yolculuklar yapmış olan IŞİD üst düzey mensubunun Bağdat'ta gerçekleştireceği terör eylemi öncesinde tutuklandığını duyurdu.²⁷

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi, hükûmetin elektrik enerjisi üretiminde iyi bir aşamaya ulaştığını belirtirken, bazı illerde kasıtlı olarak elektrik kulelerinin saldırılarda hedef alındığını, bu durumun bölgelere enerji sağlama saatlerini etkilediğini ve vatandaşların mağduriyetini daha da artırdığını ifade etti. Kazimi, tüm operasyonel liderleri ve istihbarat servislerini enerji kulelerini korumaya ve suç gruplarını takip etmeye yönlendirdi.²⁸

Erbil'de ABD güçleri için tercümanlık yapan Mariam Taha Thompson, ABD askerî üsleri hakkındaki bilgileri Lübnan Hizbullah örgütüne bildirdiği gerekçesiyle "vatana ihanet" suçlamasıyla 23 yıl hapis cezasına çarptırıldı.²⁹ Thompson, Ocak 2021'de Kasım Süleymani'nin öldürülmesine müteakip suikastta görev alan ABD unsurlarıyla ilgili bilgileri Hizbullah'a iletmekle suçlanmaktadır.

IKBY yönetimine bağlı bir sınır köyü olan Şibi sakinleri ve terör örgütü PKK arasında kaçak mal girişi nedeniyle çatışmaların çıktığını bildirildi. Kaçakçılardan sözde gümrük kontrolü yaparak haraç toplayan terör örgütü PKK'nın bir köylüyü yaraladığı belirtildi.³⁰ PKK'nın IK-

²⁴ <https://shafaq.com/en/Iraq-News/UN-SRSG-in-Karbala-visits-Ihab-al-Wazni-s-family-and-meets-with-his-mother>

²⁵ <https://www.basnews.com/tr/babat/697557>

²⁶ <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Peshmerga-receives-655-384-worth-of-ammunition-from-the-Global-Coalition>

²⁷ <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Senior-ISIS-leader-arrested-in-Baghdad>

²⁸ <https://ina.iq/turkmen/25474-babakan-el-kazmi-enerji-kulelerini-korumaya-yonlendirdi.html>

²⁹ <https://www.justice.gov/opa/pr/defense-department-linguist-sentenced-23-years-prison-transmitting-highly-sensitive>

³⁰ <https://shafaq.com/en/Kurdistan/Clashes-erupt-between-PKK-members-and-civilians-in-the-Kurdistan-region>

BY'ye bağlı bazı bölgelerde vergi adı altında haraç topladığının uzun zamandır dile getirildiği ifade edildi.

• Ekonomi

Irak Petrol Bakanlığı 24 Haziran 2021 günü yaptığı açıklamada, Irak Elektrik Bakanlığının Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) merkezli yenilenebilir enerji üreticisi Masdar ile orta ve güney Irak'ta toplam iki bin megavat kapasiteli güneş enerjisi tesisi inşa etmek için bir anlaşma imzaladığını duyurdu. Projelerin toplam maliyeti hakkında bilgi verilmese de projenin Irak'ın yenilenebilir enerji sektöründeki en büyük yatırımı oluşturacağı belirtildi.³¹

Irak Parlamento Başkanı Muhammed el-Halbusi, Fransa Senatosu Başkanı Gerard Larcher ile Paris'te bir araya gelerek iki ülke arasındaki ilişkiler ve terör örgütü IŞİD ile mücadele için ekonomi, yatırım ve güvenlik alanında stratejik iş birliğinin güçlendirilmesi konularını görüşmüştür. Halbusi, Fransız şirketlerine Irak'ta yatırım yapma çağrısında bulundu ve ekonomik desteğin sağlanmasını kolaylaştırmak için Bağdat'ta Fransız Kalkınma Ajansına bir genel merkez açma ihtiyacının altını çizdi.³²

Irak Çalışma ve Sosyal İşler Bakanı Adil el-Rikabi, ikametleri gayriresmî olan ve Irak'taki istihdam olanaklarını etkileyen binlerce yabancı işçinin sınır dışı edildiğini açıkladı. Irak yasaları, tüm şirketleri, iş gücünün en az yüzde 50'sinin Iraklı işçilerden oluşmasını şart koşturmaktadır. Ancak özel sektördeki şirketler, daha düşük ücretleri kabul ettikleri ve daha uzun saatler çalıştıkları için Iraklılar yerine yabancı işçileri tercih etmektedir. Ayrıca Rikabi, 400 özel sektör şirketinin, "iş gücünü yerelleştirmesi" kararına uymadıkları için yargıya sevk edildiğini açıklamıştır.³³

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak İnsan Hakları Yüksek Komisyonu, el-Devra rafinerisinde meydana gelen sağlık ihlalleri dosyasını savcılığa sevk etti. Mahkemenin, gaz analizörlerinin eksikliği ve acil durum kapatma sistemleri gibi konuları temel alan uzun bir ihlal listesini araştırması beklenmektedir.³⁴

IKBY Şehircilik ve Turizm Bakanlığı, Erbil'de içme suyu projesi için 31 milyar dinar bütçe ayrıldığını açıkladı. Açıklamada, Erbil Su İşleri Müdürlüğü'nün su gelirinin yüzde 17'sine denk gelen 31 milyar 340 bin dinar kentin içme suyu ihtiyacını karşılayacak bir projeye ayrıldığı belirtilmektedir.³⁵

Irak Göç ve Göçmenler Bakanı İvan Faik Carbo'nun Washington'a ziyarette bulunarak ABD Dışişleri Bakanlığında Irak Dosyasından Sorumlu Bakan Yardımcısı Richard Albert ile bir

31 <https://www.arabnews.com/node/1883101/business-economy>

32 <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/230620211>

33 <https://www.middleeastmonitor.com/20210625-iraq-deports-thousands-of-foreign-workers/>

34 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Public-prosecution-to-investigate-health-violations-in-al-Dawra-refinery>

35 <https://www.basnews.com/tr/babat/697229>

araya geldiği belirtildi. Bakanlığın yaptığı açıklamada, terör örgütü IŞİD ile savaştan dolayı evlerinden olan göçmenlere yardım edilmesi için uluslararası kamuoyuna da çağrıda bulunulduğu belirtildi. IKBY Göç, Göçmenler ve Kriz Yönetimleri Müdürü Sirve Resul de sadece IKBY’de hâlihazırda 36 kampta 928 bin 674 göçmenin bulunduğunu açıklamıştır.³⁶

Irak Parlamentosu Güvenlik ve Savunma Komisyonu üyesi Bedir Zeyadi, basına yaptığı açıklamada, binlerce kişinin isim benzerliği nedeniyle tutuklu bulunduğunu belirtti. Irak İçişleri Bakanlığı Sözcüsü Halid Muhena, “Dördüncü isim, anne adı ve doğum tarihine bakılarak şüpheliler gözaltına alınıyor ancak yine de birçok kez isim benzerliğinden dolayı karışıklık olabiliyor. Bakanlığımız konunun takipçisi” açıklamasını yapmıştır.³⁷

Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü koordinasyonunda Türkiye’ye gelen Irak’ın su ve barajlar konusundaki uzman heyetinin iki ülke arasında su alanındaki iş birliğine ilişkin değerlendirme toplantılarına katıldığı aktarıldı. Toplantıya video konferans yöntemiyle katılan Tarım ve Orman Bakan Yardımcısı Akif Özkaldı’nın Bağdat’ta kurulması planlanan Irak-Türkiye Su Kaynakları Araştırma Merkezi konusunda yapılan hazırlıklara işaret ederek, “Türkiye Cumhuriyeti olarak bu merkezin kurulması ve bu merkezde ortak teknik araştırma projelerinin gerçekleştirilmesi hususunda elimizden gelen tüm desteği sağlamaya hazırız. Benzer şekilde tecrübe paylaşımı programlarını da bir an önce hayata geçirmeyi arzu ediyoruz” dediği kaydedildi.³⁸

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Türkmen Cephesi, yayımladığı Kerkük’ün Tazehurmatu ilçesinde onlarca sivilin hayatını kaybettiği ve yüzlerce kişinin yaralandığı terör eyleminin on ikinci seneidevriyesinde anma bildirisi yayımladı. 20 Haziran 2009’da öğle saatlerinde Resul El Azam Cami yakınlarında patlayıcı yüklü bir kamyonun infilak etmesi sonucu onlarca ilçe sakini hayatını kaybederken sayısı yüzü aşan kişi yaralanmış ve kaza bölgede de ağır maddi hasar meydana getirmişti.

ITC terör mağdurlarına tazminat ödenmesi ve saldırı sonucu yıkıma uğrayan bölgelerin yeniden yapılandırılması için federal bütçeden ayrılmış ödeneklerinin ödenmesi gerektiğini bildiride vurguladı.³⁹

Irak Türkmen Cephesi, Telafer seçim bölgesi Takaddüm İttifakı adayı Sacide Efendi, 20 Haziran Pazar günü, yoğun katılım gösterilen bir miting ile seçim kampanyasını başlattı. Şehitler şehrini parlamentoda temsil etmek ve kendi halkının talepleriyle haklarını korumak amacıyla seçimlerde kesin başarı duaları edilen mitinge ilgi büyüktü.⁴⁰

36 <https://www.basnews.com/tr/babat/697305>

37 <https://www.basnews.com/tr/babat/697199>

38 <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/irakin-su-ve-barajlar-konusundaki-uzman-heyeti-turkiyede-temaslarda-bulundu/2284049>

39 <https://www.facebook.com/1419723164933463/posts/2900489203523511/>

40 <https://www.facebook.com/116994818832927/posts/1070809856784747/>

Şeyh İbrahim Necef Hamzeli, Türkmen toplumunun birliği ve bütünlüğü için hem Kerkük halkına hem de Türkmen milliyetçiliğine hizmet etmek amacıyla, yarışa devam eden adaylara başarılar dileyerek yaklaşan parlamento seçimlerinden çekildiğini duyurdu.⁴¹

Irak Türkmen Cephesi Başkanı Hasan Turan, 26 Haziran'da ITC Başkan Yardımcıları Hişam Bayraktar, Heytem Muhtaroglu ve Bağdat, Erbil, Musul, Diyala, Kifri'den diğer ITC il başkanlarının katıldığı kapsamlı bir toplantı gerçekleştirdi. Turan yaptığı açıklamada ülkedeki güncel siyasi durumdan bahsedip Türkmeneli'nin önemli tecrübeler elde ettiğini ve Türkmenlerin millî varlıklarıyla beraber bölgelerini muhafaza etmeleri gerektiğini vurguladı. Irak'ın bütünlüğünü savunarak, güvenlik ile meşru haklarını elde tutmalarının önemini belirten Turan, seçimlere geniş katılım gösterilmesi gerekliliğini de ayrıca hatırlattı.⁴²

Irak Türkmen Cephesi Başkanı Hasan Turan, Birleşmiş Milletler'in Bağdat'taki temsilcisinde, Birleşmiş Milletler Siyasi İşler ve Seçimlerden Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı Ingeborg Solron ile bir araya geldi. Önümüzdeki ekim ayında yapılacak erken milletvekili seçimlerine ilişkin son gelişmeler ele alındı.⁴³

Cephe başkanı, 2018 seçimlerinde Irak'taki siyasi durumun istikrarsızlaşmasına yol açan sahtekârlığın tekrarlanmasını önlemek için Irak seçimlerinin uluslararası gözleminin artırılması çağrısında bulunduğu Güvenlik Konseyinin 2021 tarihli ve 2576 sayılı kararını memnuniyetle karşıladı. Hasan Turan, yaklaşan seçimlerde özellikle Kerkük vilayetinde bütünlüğü ve şeffaflığına önem addedilmesi gerektiğini vurguladı. Kerkük Yüksek Seçim Komiserliği Başkanlığına ve komiserlik kadrolarına daha profesyonel görevlilerinin atanmasının seçmenlerin seçime güveninin artıracağını ve seçim hilelerine engel olacağını belirtti.⁴⁴

Irak Türkmen Cephesi yayımladığı bir başka bildiriyle 25 Haziran 2013 tarihinde şehit düşen ITC Başkan Yardımcısı, Bayrak Şehidi, Ali Haşim Muhtaroglu ile eski Selahaddin Vali Yardımcısı Ahmet Koca'nın yanı sıra o gün şehit düşen ve yaralanan onlarca Türkmeni andı. Aynı bildiride 24 Haziran 2014'de silahlı saldırı sonucu şehit düşen ITC Yürütme Kurulu üyesi Münir Kafili ile 2009 yılında suikast sonucu şehit düşen ITC Musul İl Başkanı Yavuz Efendioğlu da anıldı. Irak Türkmen Cephesi Başkanı Hasan Turan, "Millî ruh, cesaret ve fedakârlık Türkmen şehitlerinin en önemli özelliklerindendir" diyerek sürekli yıldırma ve susturma politikalarına maruz kalan Türkmenlerin davalarından vazgeçmeyeceklerini dile getirmiş oldu.⁴⁵

Irak Parlamentosu Türkmen eski Milletvekili Niyazi Mimaroglu, Kerkük'te ofisini açtıktan sonra erken seçim adaylığına ilişkin açıklamalarda bulundu. Mimaroglu, Kerkük'te yerel ve merkezî yönetime karşı Türkmenlerin hakkını savunmak ve Türkmen geleneksel elbisele-

41 <https://www.facebook.com/734294733249246/posts/4350534988291851/>

42 https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1559849351066551&id=571840866534076

43 <https://www.facebook.com/241916859905/posts/10159200816534906/>

44 <https://www.facebook.com/241916859905/posts/10159200816534906/>

45 <https://www.facebook.com/1419723164933463/posts/2901755363396895/>

riyle parlamentoda temsil etmek için aday olduğunu ifade etti. Halktan gelen binlerce isteğin üzerine Kerkük'ten milletvekili adayı olduğunu söyleyen Mimaroğlu, 2018 seçimlerindeki hileler nedeniyle parlamentodan uzaklaştırıldığını belirterek gelecek seçimlerde meclise gireceğini söyledi.⁴⁶

Kürdistan Yurtseverler Birliği Kerkük Teşkilatındaki Türkmen dosyası sorumlusu Sinan Kasap, KYB'nin herkesin partisi özellikle de Kerkük halkının partisi olduğunu ifade ederek Türkmen olarak bu partiye üye olduklarından gurur duyduklarını ifade etti. PUK medyasına açıklamada bulunan Kasap, Kerkük'teki Türkmenlerin varlığının KYB varlığına bağlı olduğunu söyledi. KYB'nin bütün azınlıkların haklarını savunduğunu belirten Kasap, Celal Talabani'nin her zaman Türkmenlerin siyasete katılmasına vurgu yaptığı hatırlattı. Kasap, KYB'yi kendi partileri ve KYB için mücadele etmeye devam edeceklerini ifade etti.⁴⁷

• Güvenlik

Kerkük'ün güneyinde, 20 Haziran Pazar günü, terör örgütü IŞİD mensupları tarafından Irak güvenlik güçlerine ait devriye aracına düzenlenen saldırıda 3 askerin yaralandığı belirtildi.

Irak Güvenlik Medya Ağı tarafından yapılan yazılı açıklamada, Kerkük'ün güneyindeki kırsal bölgede IŞİD mensupları tarafından yol kenarına tuzaklanan uzaktan kumandalı patlayıcıyla terör saldırısında bulunulduğu bildirildi. Irak'ın IŞİD'ten kurtarılmasının resmî olarak ilan edilmesinin üzerinden yaklaşık 4 yıl geçmesine rağmen olayın yaşandığı vilayetlerde ve kırsal bölgelerinde örgütün saldırıları devam ediyor.⁴⁸

Kerkük vilayetinin güneyinde, 25 Haziran Cuma günü, Irak Federal Polisi 5 güvenlik görevlisi terör örgütü IŞİD'in saldırısı sonucu hayatını kaybetti. Yapılan saldırının Kerkük'e bağlı Dalkuk ilçesinde mayınla gerçekleştirildiği belirtildi. Saldırıda hayatını kaybedenlerin naaşları adli tıba taşındı.⁴⁹

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Türkmen Cephesi Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, kuruluşunun yirmi yedinci yıl dönümü vesilesiyle Türkmeneli gazetesine bir tebrik mesajı gönderdi. Erbil'deki merkezinde 1994 yılı Haziran ayından bu yana, yayında olduğu ilk günden bugüne milliyetçi çizgisini koruduğu için gazeteye şükranlarını sundu.⁵⁰

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA), Kerkük Kalesi içindeki Türk Şehitliğinde onarım ve tamirata başlayacak. TİKA Bağdat Koordinatörü Mustafa Yazıcı, uzun yıllardır onarıma ih-

46 <https://fb.watch/6lv3pvKlka/>

47 https://www.pukmedia.com/AR_Direje.aspx?Jimare=160058

48 <http://turkmenelihaber.net/turkmeneli/item/22206-kerkuk-un-guneyinde-deas-saldirisi-3-asker-yarali.html>

49 <http://non14.net/public/137836>

50 <https://www.facebook.com/558014920898846/posts/4480853365281629/>

tiyacı olan şehitliğin tarihî bir miras olduğunu ve çalışmaların 4 ay kadar süreceğini belirtti. Çevrede bulunan Danyal Peygamber Türbesi'ni de tamir planına dâhil ettiklerini söyleyen Yazıcı, restorasyon için türbenin aslına uygun bir şekilde "Kerbala Taşı" kullanılacağını aktardı. Osmanlı Devleti'nin bölgeden çekilişinden bu yana bakım ve onarımı yapılmayan şehitlik için TİKA'nın girişimi büyük bir öneme sahip.⁵¹

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

KYB ile Goran Hareketi arasında kurulan Kürdistan Koalisyonu ittifakını resmîyete kavuşturan anlaşma, pazar günü gerçekleşen bir törenle resmî olarak imzalanmıştır. Törende Goran Hareketi Başkanı Ömer Said Ali, ittifakın KYB ile birçok toplantı sonucunda hayata geçtiğini belirtmiştir. Said Ali, Kürdistan Koalisyonu'nun Irak erken seçimleri için imzalandığını ifade etmiştir. KYB Eş Başkanı Bafel Talabani söz konusu koalisyonun KYB Eski Başkanı Celal Talabani ile Goran Hareketi kurucusu Noşirvan Mustafa'nın rüyalarının gerçekleştirilmesi adına ilk adımı olduğunu söylemiştir. Talabani imzalanan ittifakla, "Daha iyi bir Süleymaniye için, daha iyi bir IKBY için ve daha iyi bir Irak için çok önemli girişimde bulunduk" demiştir.⁵²

IKBY Başkanı Neçirvan Barzani Ürdün'ü ziyaret etmiştir. Çarşamba günü 23 Haziran'da gerçekleştirilen ziyarette Barzani, Kral II. Abdullah ile bir araya gelmiştir. İki liderin arasındaki görüşmede Ürdün ile IKBY ve Irak ilişkilerin, iki taraf arasındaki iş birliği alanlarının ve bölgedeki son gelişmelerin ele alındığı aktarılmıştır. Erbil ile Amman arasında yakın dostluk ilişkileri bulunmaktadır. Ürdün, IŞİD'e karşı savaşta koalisyon güçleri içerisinde yer almıştır. Başkan Neçirvan Barzani, geçtiğimiz nisan ayında Ürdün'de yaşanan darbe girişimi sırasında Kral II. Abdullah'a desteğini bildirmiştir.⁵³

• Ekonomik

Ticaret adamı olan Yeni Nesil Hareketi Genel Başkanı Şahsuvar Abdulvahid cumartesi günü Süleymaniye'de düzenlediği basın toplantısında IKBY'de son günlerde yaşanan benzin zammını eleştirerek kendisi tarafından bir benzin istasyonu kurup her bir litreyi 500 dinarla satacağını duyurmuştur.⁵⁴ İki haftadır IKBY'de benzin fiyatlarında artış gözlemlenmektedir. Son olarak fiyatın 500 dinardan 750 dinara çıktığı bilinmektedir. Nalya İnşaat Şirketi ve Chavy Land Projesi'ne sahip olan Abdulvahid İran'dan bir litre benzinin 200 dinarla IKBY'ye ithal edileceğini dile getirerek sınır kapılarındaki yolsuzluklardan dolayı benzinin IKBY'ye pahalı geldiğini öne sürmüştür. Yeni Nesil Hareketi'nin açıklaması ve girişiminden sonra bazı istasyonlarda benzin fiyatı 600 dinara düşürülmüştür.⁵⁵

51 <http://turkmenelihat.net/turkmeneli/item/22233-kerkuk-teki-turk-sehitligi-tika-tarafindan-yenilenmeye-basladi.html>

52 <https://www.milletpress.com/Detail.aspx?Jiamre=138661>

53 <https://zhyan.co/News.aspx?id=12228&MapID=1>

54 <https://nrttv.com/News.aspx?id=45447&MapID=1>

55 <https://nrttv.com/News.aspx?id=45473&MapID=1>

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımi 200 milyar dinarın IKBY'ye gönderilmesinin bütçe payı kapsamında olmadığını belirtmiştir. Salı günü yapılan Irak Başbakanlığı toplantısında, Irak Maliye Bakanlığının IKBY'deki memur maaşları için aylık 200 milyar dinar ödeme yapmaya görevlendirildiği bildirilmiştir. El-İrakiye televizyon kanalının programına katılan Başbakan, "Bahsedilen miktar sadece IKBY memurlarına dağıtılmak üzere gönderilecek ve IKBY'ye bir yardım olacak" demiştir.⁵⁶ Bağdat tarafından aylık 200 milyar dinar gönderme kararı alınmasına rağmen hâlâ Erbil yönetimi tarafından kamuoyu görevlilerin maaşı yüzde 21 kesintiyle dağıtılmaktadır. Ayrıca IKBY Sözcüsü Adil Nuri basın toplantısında, "Bağdat bütçe göndermezse memur maaşı kesintisiz dağıtılması mümkün değildir" ifadelerini kullanmıştır. Adil, Bağdat'tan aylık 200 milyar dinarın IKBY'e ulaşması hâlinde bile memur maaşlarının kesintisiz dağıtılmasından emin olmadığını ifade etmiştir.⁵⁷

• Güvenlik

Cumartesi günü Erbil'de, ABD Konsoloslugu yakınlarında bulunan Birah köyüne patlayıcı yüklü insansız hava araçlarıyla saldırı düzenlenmiştir. IKBY Terörle Mücadele Birimi tarafından, düzenlenen saldırıya ilişkin yapılan açıklamada, "Birah köyünde yaşayan bir vatandaşın evine üç adet insansız hava aracı isabet etti. Bir araç da Tarin Dağı yakınlarında yere çakıldı" ifadeleri kullanılmıştır. IKBY Terörle Mücadele Biriminden saldırıya ilişkin yapılan açıklamada, insansız hava araçlarını üzerinde Arapça, "Selam olsun sana ey Irak'ın güzeli, Allah'ın adıyla, güçlülerin Kasımı, ey zamanın sahibi, ey Zehra" sloganları yazıldığı aktarılmıştır. İHA'lardan ikisi isabet ettiği bölgede infilak etmesine rağmen can kaybı olmadı.

Öte yandan Erbil Valisi Ümid Hoşnav, Gomeşpan köyü civarında iki saldırının daha gerçekleştiğini duyurmuştur.⁵⁸ IKBY Başbakanı Mesrur Barzani saldırıya ilişkin "Sadece kınama yeterli değil. Bu saldırılara cevap verilmeli" açıklamasında bulunmuştur. Twitter hesabında paylaştığı açıklamada Barzani "Yasa dışı terörist grupları tarafından düzenlenen bu saldırıların devamı Irak hükûmetinin egemenliği üzerine soru işareti oluşturacaktır" ifadelerini dile getirmiştir.⁵⁹ Bu saldırı, son zamanlarda Erbil'de yaşanan ikinci İHA saldırısı olarak kaydedilmiştir. 14 Nisan'daki ilk saldırıda IŞİD'e karşı Uluslararası Koalisyon'un karargâhı hedef alınmıştı.

Pazartesi günü geç saatlerde Süleymaniye'nin Serçınar Mahallesi'nde bir komando özel gücü ile polis ve asayiş güçleri arasında yaşanan silahlı çatışmada güvenlik güçleri mensuplarından bir kişi ölürlen sekiz kişi yaralanmıştır.⁶⁰ Elde edilen bilgilere göre IKBY Başkan Yardımcısı Cafer Şeyh Mustafa'nın bir kızı Serçınar Mahallesi'nin ana caddesinde geçerken

56 <https://nasnews.com/kurd/view.php?cat=29363>

57 <http://www.shanpress.com/details.aspx?jmare=28844>

58 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/2606202121>

59 <https://esta.krd/74269/>

60 <https://www.basnews.com/so/babat/696735>

polis ekipleri tarafından durdurulup soruşturulmuştur. Şeyh Cafer'in kızı da "Babamın eskide verdiği mücadele sayesinde sizin şerefimiz korunmaktadır" demiş ve Mustafa'ya bağlı özel bir askerî grubu çağırıştır. Askerî grubun ise ateş açarak olaya müdahale ettiği ifade edilmektedir. Olaydan bir gün sonra KYB'nin bir askerî lideri ve partinin MKYK üyesi Mustafa Çavreş olay üzerine bir açıklama yaparak meydana gelen sorunların çözüldüğünü belirtmiştir.

• Sağlık ve Sosyal Hayat

IKBY'de tespit edilen yeni tip koronavirüs salgınında toplam vaka sayısı 182 bin 837'ye yükselirken, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısı 4 bin 448'dir. Virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısı ise 171 bin 068'e ulaşmıştır.⁶¹ Irak'ta başladığı iddia edilen Covid-19 üçüncü dalgası üzerine IKBY Sağlık Bakanı Saman Berzenci, "Pandemide şu ana kadar iki dalga atlattık. Tüm tarafları uyarmak istiyoruz, koronavirüs henüz bitmiş değil. Tehlike arz eden veya şüpheli bir durum olduğunda tüm kurumlarımızı ve vatandaşlarımızı bilgilendireceğiz. Biz her halükarda tedbirlere uymak zorundayız" açıklamasını yapmıştır.⁶²

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan

Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Prens Faysal bin Farhan, seçilmiş İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi'nin hükûmetiyle ilişkilerinde belirleyici faktörün bu hükûmetin atacağı somut adımlar olduğunu ifade etti. Reisi, cumhurbaşkanı seçildikten sonraki ilk basın toplantısında, Körfez ülkeleriyle ilişkileri geliştirmek istediklerini ancak Suudi Arabistan'ın Yemen'deki müdahalesini sonlandırması gerektiğini belirtti. Faysal bin Farhan, İran nükleer programı hakkında cevaplanmayan sorular olduğunu ve bu durumun endişe yarattığını söyledi.⁶³

Dışişleri Bakanı Faysal bin Farhan, Husilerin ateşkese dair herhangi bir cevap vermediklerini, Yemen'de gerginliğin artması konusunda ısrarcı olduklarını belirtti. Yemen krizinde siyasi bir çözüm ve savaşı bitirmek adına çağrıda bulundu.⁶⁴

Suudi Arabistan, Pakistan'a yaptığı petrol yardımını tekrar başlatma kararı aldı. Yıllık olarak 1,5 milyar dolar değerinde olan anlaşma, İran'ın Pakistan üzerindeki etkisini de kırmayı hedeflemektedir.⁶⁵

Riyad hükûmeti, beş yıl içinde Mısır'a yapılan yatırımların değerini 30 milyar dolardan 50 milyar dolara yükseltmeyi hedeflediklerini açıkladı. Mısır'da aktif olarak bulunan 6.280 Suudi şirketi olduğu belirtildi.⁶⁶

⁶¹ <https://esta.krd/74018/>

⁶² <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/2606202111>

⁶³ <https://www.aljazeera.com/news/2021/6/22/saudi-will-judge-irans-raisi-by-reality-on-the-ground-fm-says>

⁶⁴ <https://www.middleeastmonitor.com/20210623-saudi-minister-says-houthis-did-not-respond-to-ceasefire-proposal/>

⁶⁵ <https://www.middleeastmonitor.com/20210621-saudi-agrees-to-restart-pakistan-oil-deal-to-curb-iran-influence/>

⁶⁶ <https://www.middleeastmonitor.com/20210622-saudi-arabia-to-increase-investments-in-egypt-to-50bn/>

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

İsrail'de Naftali Bennett liderliğinde kurulan yeni hükûmette iki yıl süreliğine dışişleri bakanlığı görevini üstlenen Yair Lapid'in 29-30 Haziran tarihlerinde BAE'ye ziyarette bulunacağı duyuruldu. Lapid, BAE ziyaretinde Abu Dabi'deki İsrail Büyükelçiliği ve Dubai'deki konsolosluk açılışlarını gerçekleştirecek.⁶⁷

İki ülke arasındaki normalleşmenin bir başka örneği de medya alanında gerçekleşti. İsrail merkezli haber kanalı i24News'in Dubai'de ofis açmayı planladığı duyuruldu. Kanal yöneticisi Frank Melloul geçen yıl yaşanan diplomatik değişimlerin iki ülke arasında iş ilişkileri ve ortaklık fırsatlarını mümkün kıldığını belirterek, Dubai'de açmayı planladıkları ofisin kanalın Ortadoğu bölgesine yönelik yayımlarını genişletmek için stratejik bir platform olacağını ifade etti. Bunun yanı sıra i24News kanalı ile emirlik yetkilileri arasında İsrailli kanalın BAE merkezli İngilizce platform Gulf News ile haber değiş tokuşu yapmasına ve BAE Turizm Bakanlığından reklam almasına yönelik bir dizi anlaşma yapıldığı da duyuruldu.⁶⁸

BAE Başkan Yardımcısı ve Dubai Emiri Şeyh Muhammed bin Raşid Al Maktum'un kızlarından Şeyha Latifa İspanya'nın Madrid şehrindeki havaalanından bir fotoğraf paylaşımında bulunarak özgürlüğüne kavuştuğu mesajını verdi. Şeyha Latifa ayrıca avukatları aracılığıyla da bir açıklama yayımladı. Açıklamada kendisine destek veren herkese teşekkür eden Latifa, bundan sonra medyaya konu olmadan hayatını huzur içinde yaşamayı umduğunu belirtti.⁶⁹ Şeyha Latifa yaklaşık dört ay önce BBC tarafından yayımlanan bir videosunda göz hapsinde tutulduğunu söyleyip yardım çağrısında bulunmuştu. Bunun üzerine uluslararası hak grupları BAE'ye Şeyha Latifa'nın durumunun açıklanması için baskı yapmış, baskılar sonucu BAE otoriteleri Latifa'nın tedavi gördüğünü ve durumunun iyi olduğunu söylemekle yetinmişti.

Uluslararası İnsan Hakları Örgütü Human Rights Watch (HRW) BAE'nin Pakistanlı Şii Müslümanları gözaltına aldığını ve sınır dışı ettiğini iddia eden bir rapor yayımladı. Ekim ayından bu yana en az 4 Pakistanlının kaybolduğunu ve 6 Pakistanlının da sınır dışı edildiğini bildiren rapor, bu kişilerin yıllardır BAE'de yaşayan ve satış elemanı, küçük işletmecisi, işçi ya da şoför olarak çalıştığını belirtti.⁷⁰

• Katar

Ocak ayında imzalanan El Ula Bildirgesi'yle 3.5 yılı aşkın süredir devam eden Körfez krizini sonlandırmak için anlaşmaya varan ülkelerden olan Suudi Arabistan ve Katar arasında normalleşme adımlarının hızlı bir şekilde hayata geçirildiği görülmektedir. Bu kapsamda

67 <https://www.reuters.com/world/middle-east/israeli-foreign-minister-pay-first-visit-uae-next-week-statement-2021-06-21/>

68 <https://www.aljazeera.com/news/2021/6/21/israel-based-i24news-channel-to-open-dubai-office>

69 <https://www.reuters.com/world/middle-east/dubai-latifa-is-free-travel-statement-issued-through-lawyers-says-2021-06-23/>

70 <https://www.reuters.com/world/middle-east/rights-group-says-uae-detaining-deporting-pakistani-shiite-muslims-2021-06-23/>

geçen hafta Suudi Arabistan'ın Katar büyükelçisi Doha'ya gelerek güven mektubunu Katar dışişleri bakanına sundu. Suudi Arabistan 2017'de BAE, Bahreyn ve Mısır'la birlikte Katar'la diplomatik ilişkilerini keserek, elçisini geri çekmişti.⁷¹ Suudi Arabistan'ın Katar Büyükelçisi olarak atanan Prens Mansur bin Halid bin Farhan Al Suud daha önce krallığın New York'taki BM Daimî Temsilciliği üyesi olarak görev yapıyordu.

2022 Dünya Kupası'na ev sahipliği yapacak olan Katar, organizasyonun ülke ekonomisine 20 milyar dolarlık bir katkı yapmasını beklediklerini ifade etti. Açıklama Katarlı yetkili Hassan Al Thawadi tarafından yapıldı. Katar Ekonomik Forumu çerçevesinde bir röportaj veren Katarlı yetkili beklenen tutarın Katar'ın 2019'daki gayrisafi yurt içi hasılasının %11'de denk geldiğini belirtti.⁷²

"The Misfits" isimli Hollywood-BAE ortak yapımı sinema filmi Katar'da eleştirilerin hedefi oldu. BAE merkezli FilmGate Production ile Paramount Pictures and Highland Film Group ortaklığında çekilen ve ünlü aktör Pierce Brosnan'ın başrolünü üstlendiği filmde Katar'ı "terörist devlet" olarak lanse eden sahnelerin bulunması ülkede tepkiyle karşılandı. Film ayrıca Katar'da ikamet eden Mısırlı Müslüman akademisyen ve Müslüman Âlimler Birliği Başkanı Şeyh Yusuf El Karadavi'yi Müslüman Kardeşler grubunun lideri ve küresel terörizmin sponsoru olarak tasvir ediyor.⁷³

• Yemen

Ülkede İran destekli Husiler ile Suudi liderliğindeki Arap Koalisyonu arasındaki çatışmalar devam etmektedir. Marib bölgesinde yoğunlaşan çatışmalarda koalisyon yetkilileri yaptığı bir açıklamayla Husilere bağlı 26 kişinin öldürüldüğünü duyurdu.⁷⁴ AFP ise meşru hükûmet güçlerine dayandırdığı haberinde, bu haftaki çatışmalarda ölenlerin sayısının yirmi dokuzu meşru hükûmete bağlı güçlerden, seksen ikisi de Husi gruptan olmak üzere yüz on bire ulaştığını belirtti.⁷⁵

Öte yandan, Husilerin Suudi Arabistan topraklarına yönelik hava saldırıların da devam ettiği basına yansıdı. Koalisyon güçleri pazar günü Husiler tarafından Yemen topraklarından Suudi Arabistan'ın güneyindeki Hamis Muşayt şehrini hedef alan iki balistik füze ve bir patlayıcı yüklü İHA'nın imha edildiğini bildirdi.⁷⁶

ABD Adalet Bakanlığı İran'la iltisaklı 36 internet sitesinin ele geçirildiğini duyurdu. Bu sitelerin arasında Husilerin yayın yaptığı siteler de bulunmaktaydı. Bu siteler kısa süre içerisinde uzantılarını değiştirerek tekrar aktif hâle geldiler.⁷⁷

71 <https://www.dohaneews.co/qatar-receives-first-saudi-ambassador-since-2017-blockade-as-relations-progress/>

72 <https://www.dohaneews.co/qatar-to-expect-multi-billion-dollar-economic-boost-from-world-cup-2022/>

73 <https://www.aljazeera.com/news/2021/6/23/uae-funded-film-slammed-for-depicting-qatar-as-terrorist-state>

74 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/26-houthi-rebels-killed-in-central-yemen/2281311>

75 <https://www.barrons.com/news/111-yemen-govt-and-rebel-fighters-killed-in-marib-in-3-days-govt-01624776307?tesla=y>

76 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/saudi-led-coalition-intercepts-rebel-missiles-from-yemen/2286721>

77 <https://www.aljazeera.com/news/2021/6/24/how-us-seizure-of-iran-linked-websites-could-lead-to-more-restric>

Son olarak ABD-Arap İlişkileri Ulusal Konseyi (National Council on US-Arab Relations) tarafından düzenlenen bir çevrimiçi toplantıda konuşan ABD Yemen Özel Temsilcisi Tim Lenderking ülkesinin Husileri Yemen’de önemli kazanımlar elde etmiş meşru bir aktör olarak tanıdığını ifade etti.⁷⁸ ABD Dışişleri Bakanlığı daha sonra gelen tepkiler üzerine Lenderking’in ifadelerinin çarpıtıldığını ve Yemen’deki tek meşru aktörün Cumhurbaşkanı Hadi liderliğindeki hükûmet olduğunu ifade eden bir açıklama yaptı.⁷⁹

Kuveyt parlamentosu 2021-2022 devlet bütçesini onayladı. Bu yıl pek iş kaybı olduğu için bütçenin buna odaklandığı belirtildi. Maliye Bakanı Halife Hamada, harcamaların %71,6’sının iş desteği için ayrıldığını açıkladı. Bütçenin tahmini değerinin ise 36 milyar dolar olduğu belirtildi.⁸⁰

• Umman

Umman Dışişleri Bakanı Seyyid Bedr bin Hamad Al Buseydi, İsrail Dışişleri Bakanı Yair Lapid ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Seyyid Bedr, yeni İsrail hükûmetinin Filistinlilerin başkenti Doğu Kudüs olmak üzere bağımsız bir devlet kurma isteklerine cevap verecek bir şekilde barışı sağlamak adına somut adımlar atmasını umduklarını belirtti.⁸¹

• Bahreyn

Bahreyn Dışişleri Bakanı Abdullatif bin Raşid Al Zayani bakanlığın internet sitesinden yaptığı bir açıklamada Katar ile olan ilişkilere değindi. Daha önce Katarlı makamlara ikili ilişkileri geliştirmek ve El Ula Bildirgesi’nde alınan kararları uygulamak için atılması gereken adımları görüşmek üzere Manama’ya bir heyet gönderilmesi için iki kez resmî davet gönderildiğini doğrulayan Bahreynli Bakan bu konuda Katar’dan resmî bir cevap almadıklarını belirtti. Açıklamasında Katar’ın dış politikasını belirlerken Körfez ülkelerinin birliğini ve ortak çıkarlarını dikkate alacağını umduğunu belirtti.⁸²

Reuters’a konuşan Bahreyn hükûmet sözcüsü ise ülkesinin Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü’nün (International Civil Aviation Organization – ICAO) çağrılarını üzerine ülkesinin Katar ile hava sahası konusunda yaşanan anlaşmazlıkları çözmek için görüşmeye hazır olduğunu belirtti. Sözcü ülkesinin ICAO başkanlığının gözetiminde uygun bir anlaşmaya ulaşılması için yapılacak görüşmelere bağlı olduğunu ifade etti.⁸³

İnsan hakları savunucularının durumu hakkında BM Özel Raportörü Mary Lawlor uzun süredir tutuklu bulunan üç insan hakları savunucusunun bir an önce serbest bırakılması için Bahreyn makamlarına çağrıda bulundu. Konu hakkında bir rapor yayımlayan Lawlor 2011

78 <https://www.reuters.com/world/aid-programs-yemen-will-begin-closing-without-increased-funding-us-envoy-2021-06-24/>

79 <https://www.arabnews.com/node/1883521/amp>

80 <https://www.middleeastmonitor.com/20210624-kuwait-approves-76bn-state-budget-with-focus-on-job-support/>

81 <https://timesofoman.com/article/103211-sayyid-badr-receives-phone-call-from-israeli-foreign-minister>

82 <https://www.mofa.gov.bh/Default.aspx?tabid=7824&language=en-US&ItemId=17357>

83 <https://www.reuters.com/world/middle-east/bahrain-ready-work-with-estranged-qatar-airspace-sovereignty-2021-06-24/>

yılında tutuklanıp terörizm iltisaklı suçlardan dolayı ömür boyu hapis cezasına çarptırılan Abdulhadi Al Khawaja ve Abduljalil Al Singace ile 2013 yılında yasa dışı örgüt kurma suçlamasıyla 15 yıl hapis cezasına çarptırılan Naji Fateel'in Bahreyn'de insan haklarının korunması ve geliştirilmesi için çalışan insan hakları savunucuları olduğu belirtti.⁸⁴

■ KUZAY AFRIKA GÜNDEMİ

• Mısır

Avrupa Birliği, Etiyopya'nın bu yaz Rönesans Barajı'nın ikinci dolumunu gerçekleştirmeden önce Mısır, Sudan ve Etiyopya'nın bir anlaşmaya varması gerektiğini söyledi. Avrupa Birliği, Sudan ve Etiyopya özel temsilcisi Pekka Haavisto, AB'nin Afrika Birliği ile beraber bu üç ülkeye yardım ederek bir sonuca varabileceklerine inandığını söyledi.⁸⁵

Sudan Dışişleri Bakanı, Meryem el Sadık el Mehdi Birleşmiş Milletler'e, Sudan'ın Rönesans Barajı doldurma işlemiyle ilgili Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin acil toplanması çağrısında bulundu. Meryem, doldurma işleminin bölgesel ve uluslararası barışı ve güvenliği tehdit ettiğini söyledi.⁸⁶

Mısır, Süveyş Kanalı'ndaki deniz trafiğinin 6 gün boyunca durmasına neden olan "The Ever Given" isimli dev yük gemisinin yol açtığı zararın tazmini için geminin sahibi firma ile tazminat konusunda ön anlaşmaya vardı. Süveyş Kanal İdaresi Başkanı Usame Rabi, 1 Nisan'da katıldığı bir televizyon programında, karaya oturan geminin sahibi olan firmadan 1 milyar dolar talep edileceğini belirtmiş, ancak bu rakam daha sonra 550 milyon dolara düşürülmüştü.⁸⁷

• Libya

BM ve Almanya himayesinde Türkiye'nin de dâhil olduğu uluslararası aktörlerin katılımıyla gerçekleştirilen İkinci Berlin Konferansı gerçekleştirildi. Libya krizine siyasi çözüm bulmak amacıyla ilk olarak 19 Ocak 2020'de düzenlenen konferansın ikincisine, Libya'dan Başkanlık Konseyi Başkanı Muhammed el-Menfi ve Başbakan Abdulhamid Dibeybe, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ve Libya ile ilgili ülkelerin dışişleri bakanları katıldı. Konferansın en önemli gündem maddelerini ülkede aralık ayında yapılması planlanan seçimler ile yabancı savaşçıların Libya'yı terk etmesi oluşturdu. Almanya Dışişleri Bakanı Heiko Maas, 16 ülke ve dört uluslararası kuruluşan temsilcilerin katıldığı konferansı "başarılı" olarak değerlendirdi. Maas, bugün Libya'nın egemenliğine, bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne ve ulusal birliğine

84 <https://www.middleeastmonitor.com/20210623-bahrain-un-alarm-at-prolonged-detention-of-human-rights-defenders/>

85 <https://www.middleeastmonitor.com/20210623-eu-urges-egypt-sudan-and-ethiopia-to-discuss-solutions-to-nile-dam-crisis/>

86 <https://www.middleeastmonitor.com/20210624-sudan-asks-uncsc-to-hold-emergency-session-on-ethiopia-dam/>

87 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/misir-suveys-kanalini-kapatan-geminin-sahibi-firma-ile-tazminat-konusunda-anlasti/2283438>

desteğin bir kez daha gösterildiğini belirtti. Konferansının açılışında konuşan Libya Başbakanı Abdulhamid Dibeybe de Almanya'nın ve uluslararası toplumun Libya krizinin çözümüne yönelik çabalarını takdir ettiklerini belirtti. Libya Başbakanı, kararlı ve tarihî bir pozisyon almalarını gerektiren bir dönemde olduklarına işaret ederek, "Libya'nın birliği için çalışıyoruz. Libya bir buçuk yıl önce bölünme tehdidiyle karşı karşıyaydı" diye konuştu.⁸⁸ Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, konferansta Libya'nın barış, güvenlik, istikrar ve egemenliğine destek vermeye devam edeceklerini belirtti.⁸⁹

Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Tanju Bilgiç, Dışişleri Bakanlığında düzenlenen basın bilgilendirme toplantısında konuştu. Türkiye'nin Libya'daki siyasi sürece verdiği desteği hatırlatan Bilgiç, Berlin'deki Libya konulu konferanstaki müzakerelerde önemli ölçüde mutabakat sağlandığını belirterek, şunları söyledi, "Ancak sahadaki gerçeklerle bağdaşmayan bazı maddelere yönelik çekincelerimizi ortaya koyduk. Libya'da bulunan eğitimci ve danışmanlarımızın bölgesel ve uluslararası platformlarda sorgulanmasına ve gayrimeşru paralı askerlerle aynı kefeye konulmasına müsaade etmeyeceğimizi vurguladık ve bu nedenle bildirinin bir maddesine şerh koyduk" dedi.⁹⁰

• Tunus

Tunus Silahlı Kuvvetleri'nin kuruluşunun 65. Yıl dönümünde konuşan Cumhurbaşkanı Kays Said, ülkesinde herhangi bir yabancı asker ya da askerî üssün varlığını kabul etmeyeceklerini söyledi.⁹¹

Cumhuriyetçi Parti lideri İssam Çebi, Cumhurbaşkanı Kays Said'den Karadeniz'de İsrail ile gerçekleştirilecek ortak tatbikatın detaylarının açıklanmasını istedi. Tatbikat 28 Haziran'da Türkiye, Mısır, Birleşik Arap Emirlikleri ve Fas'ın katılımıyla gerçekleşecek. Tunus'un İsrail ile resmî diplomatik ilişkileri bulunmamakta⁹²

Tunus eski Cumhurbaşkanı Munsif el-Merzuki liderliğinde, Arap ülkelerinde idam cezasının kaldırılması için uluslararası bir komite kurulduğu belirtildi. İdam cezasının uygulandığı pek çok ülkede yargıda şeffaflık ve adalet gibi temel unsurların olmamasıyla ilgili yapılan derin tartışmalar sonucunda söz konusu komitenin oluşturulmasına karar verildiği kaydedildi. Açıklamada Mısır rejiminden, son dönemde siyasi tutuklular hakkında verilen idam cezalarını infaz etmemesi istendi.⁹³

88 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-konulu-ikinci-berlin-konferansi-sona-erdi/2282877>

89 <https://www.aa.com.tr/tr/politika/disisleri-bakani-cavusoglu-libya-nin-baris-guvenlik-ve-egemenligine-destek-vermeye-devam-edecegimizi-vurguladik/2283378>

90 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/disisleri-sozcusu-libyadaki-egitmenlerimizin-gayrimesru-parali-asgerlerle-ayni-kefeye-konulmasına-musaade-etmeyiz/2285377>

91 <https://www.middleeastmonitor.com/20210625-tunisia-will-not-accept-foreign-military-base-insists-president/>

92 <https://www.middleeastmonitor.com/20210624-tunisia-questions-armed-forces-participation-in-naval-exercise-with-israel/>

93 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/arap-ulkelerindeki-idam-cezasinin-kaldirilmasi-icin-uluslararası-komite-kuruldu/2285802>

• Cezayir

Cezayir'in parlamento seçimlerinde şimdiye kadar kaydedilen en düşük seçmen katılımının ardından, Başbakan Abdülaziz Ceraid istifa etti. Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebbun bu istifayı kabul etti ve yeni kabine kurulana kadar Ceraid'i geçici başbakan olarak atadı.⁹⁴

Cezayir yönetimi, devletin kurucu liderleri arasında sayılan Emir Abdulkadir'e hakaret ettiği gerekçesiyle "El-Hayat" televizyon kanalının faaliyetlerini geçici olarak durdurma kararı aldı. Kurum, kararın, kanalda yayımlanan bir programa katılan eski milletvekilinin "mücahitlere karşı yaptığı hakaretlerin (Fransa sömürgesine karşı mücadele edenler)" ardından geldiğini vurguladı. Eski Milletvekili Nureddin Ayet Hammude, 18 Haziran'da kanalda katıldığı bir tartışma programında ülkenin kurucuları arasında sayılan Emir Abdulkadir'i "ihanet ve ülkeyi Fransa ordusuna teslim etmekle" suçlamıştı.⁹⁵

Birleşmiş Milletler Batı Asya Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (ESCWA), Libya'da barışın sağlanmasıyla bunun hem ülkeye hem de bölge ülkelerine 2025 yılına kadar 162 milyar dolara ulaşacak ekonomik etkilerinin olacağı değerlendirmesinde bulundu. Raporda 2025 yılına geldiğinde Mısır'ın ekonomik kazanımlarının yaklaşık 100 milyar dolara, Sudan'ın yaklaşık 22 milyar dolara, Tunus'un yaklaşık 10 milyar dolara ve Cezayir'in yaklaşık 30 milyar dolara ulaşacağına işaret edildi.⁹⁶

• Fas

Almanya, Fas'taki geliştirmeler için yapacağı 1 milyar dolar değerindeki yardımını donduracağını açıkladı. Kararın arkasında Fas'ın Almanya ile diplomatik ilişkileri durdurması yer alıyor. Fas mart ayında Berlin büyükelçisini geri çağırmıştı. Fas'ın bu hamleleri Almanya'nın Batı Sahra konusunda Fas'ın beklediği tavırları takınmaması ve Libya konusundaki anlaşmazlıklardan kaynaklanabileceği dile getiriliyor.⁹⁷

Almanya Hristiyan Demokrat Partisi Milletvekili Frank Heinrich yaptığı açıklamada Batı Sahra'nın kaderine karar verme hususunda yalnızca burada yaşayan insanların sorumlu olduğunu bu konuda ne Birleşmiş Milletler'in ne de başka birinin onların adına karar verme yetkisine sahip olmadıklarını söyledi.⁹⁸

⁹⁴ <https://www.middleeastmonitor.com/20210625-algeria-prime-minister-resigns-after-election/>

⁹⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cezayirde-bir-tv-kanalinin-yayini-fransiz-somurge-doneminin-sembol-ismine-hakaret-gerekcesiyle-durduruldu/2281160>

⁹⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-bati-asya-ekonomik-komisyonu-libyada-barisin-saglanmasinin-162-milyar-dolarlik-ekonomik-etkisi-olacak/2281640>

⁹⁷ <https://www.middleeastmonitor.com/20210621-germany-freezes-over-1bn-aid-to-morocco-over-western-sahara/>

⁹⁸ <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2021/06/23/33965.html>

ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli

Rus Gazprom şirketi yaptığı açıklamada, 2021 Temmuz ayı için Ukrayna üzerinden geçen boru hattından günlük 15 milyon m³ ek kapasite rezervasyonu yaptığını açıkladı. Rusya'nın mevcut boru hattı üzerinden uzun vadeli ve yıllık 40 milyar m³ akış sağlayan bir anlaşmasının bulunduğunu da bildirildi.⁹⁹

Rusya merkezli Rosneft yaptığı açıklamada, Singapur merkezli Mercantile & Maritime Energy Pte Ltd'nin Northern Sea Route (Kuzey Denizi Rotası) projesinin bir ayağı olan Vostok Oil projesinden hisse alacağını bildirdi.¹⁰⁰

Azerbaycan Enerji Bakanlığı yaptığı açıklamada, Ekonomik İş Birliği Teşkilatı (ECO) üye ülkeleri olan İran, Türkiye, Türkmenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan, Afganistan'ın Bakü Deklarasyonu'nu kabul ettiği bildirildi. Bakü Deklarasyonu'nun, ham petrol, doğal gaz, petrokimya ve petrol ürünlerinin tedarikini, elektrik enerjisi ağlarının oluşturulması, elektriğin bölgesel ticareti, sıfır salımlı enerji kaynakları, enerji verimliliği, finansmanı gibi çeşitli alanlarını kapsadığı açıklandı.¹⁰¹

• Ortadoğu

Saudi Aramco şirketinin iştiraki olan Aramco Oil Pipelines şirketinin %49'luk hissesinin ABD merkezli enerji sektörü yatırımcısı EIG'in liderliğindeki konsorsiyum tarafından 12,4 milyar USD'ye satın alma işleminin tamamlandığı açıklandı. Konsorsiyum içerisinde BAE merkezli Mubadala Investment şirketi, Çin İpek Yolu Fonu, Suudi Arabistan devlet şirketi Hassana Investment şirketi ve Kore merkezli Samsung Asset Management'ın bulunduğu bildirildi.^{102 103}

Pakistan yaptığı açıklamada, Suudi Arabistan'ın Pakistan'a yeniden petrol yardımı yapacağını açıkladı. 2018 yılında yürürlüğe giren 3,4 milyar USD'lik petrol kredisi içeren anlaşmanın 2021 yılının Temmuz ayı içerisinde yeniden başlatılacağı bildirildi.¹⁰⁴

Mısır Başbakanı yaptığı açıklamada Yunanistan ile enerji iş birliği kapsamında, Mısır merkezli EGAS ve Yunanistan merkezli DEPA şirketleri aracılığıyla Mısır'ın Yunanistan üzerinden Avrupa'ya doğal gaz tedarik etmesi için proje gerçekleştirmek istediklerini açıkladı. Proje

99 <https://www.naturalgasintel.com/gazprom-books-additional-natural-gas-capacity-through-ukraine-the-offtake/>

100 <https://www.intelligenceonline.com/international-dealmaking/2021/06/21/the-russian-ramifications-of-murtaza-lakhani-s-oil-finance-empire,109674311-art>

101 <https://www.news.az/news/baku-declaration-adopted-at-4th-meeting-of-energy-ministers-of-eco-member-states>

102 <https://www.livemint.com/companies/news/saudi-aramco-closes-12-4-bn-infra-deal-with-global-consortium-11624084595610.html>

103 <https://www.worldoil.com/news/2021/6/18/china-joins-consortium-taking-a-49-equity-stake-in-aramco-oil-pipelines-co>

104 <https://www.middleeasteye.net/news/saudi-arabia-pakistan-agree-restart-oil-deal-curb-iran-influence>

kapsamında sıkıştırılmış doğal gaz [Compressed Natural Gas (CNG)] sevkiyatının yapılması-
nın planlandığı da bildirildi.^{105 106 107}

Yunanistan Başbakanı ile Çevre ve Enerji Bakanı Mısır ziyaretlerinde, Mısır ile Yunanistan arasında elektrik iletimini sağlayacak Avrupa ve Afrika arasındaki ilk enterkonnekte elekt-
rik iletim hattı proje üzerine görüşme gerçekleştirildiğini açıkladı. İki ülke arasında Mart
2021'de imzalanan Mutabakat Zaptı'nın ise ilerleyen dönemde ikili bir anlaşmaya çevrilme-
sinin söz konusu olduğu iddia edildi.¹⁰⁸

Libya Petrol ve Doğal Gaz Bakanı yaptığı açıklamada, Çek Cumhuriyeti büyükelçisi ile ger-
çekleştirdiği görüşmede iki ülke arasında petrol ve çeşitli ekonomik alanlarda iş birliği ko-
nularını ele aldıklarını bildirdi.¹⁰⁹

Libya Ulusal Petrol Şirketi (NOC) ve İtalya merkezli Eni yaptıkları açıklamada ortak girişim-
leri sonucu olan 70 bin tonluk offshore platform projesi üzerinde çalıştıklarını açıkladı.¹¹⁰

İran ülkede gerçekleşen elektrik kesintilerini azaltmak için kripto para üretim fabrikasında
kullanılan yasadışı 7 bin bilgisayara el koyduğunu açıkladı.¹¹¹

İran yaptığı açıklamada, 1000 MW üretim kapasitesine sahip Buşehr Nükleer Santrali'ndeki
elektrik jeneratöründe meydana gelen teknik bir arıza nedeniyle geçici olarak kapatıldığı
açıklandı. Santralin elektrik jeneratöründe meydana gelen teknik sorunun 3-4 gün süreceği,
problem çözüldükten sonra santral ulusal elektrik şebekesine yeniden bağlanacağı bildiril-
di.^{112 113 114}

İran yaptığı açıklamada, İran'da bulunan ve Atomic Energy Organization'a ait bir binaya yö-
nelik bir sabotaj saldırısının yetkililerce önlendiği açıklandı. Saldırının Tahran'ın yaklaşık 40
km kuzeybatısındaki Karaj şehrinde bulunan sivil bir nükleer enerji tesisini (civilian nuclear
facility) hedef aldığı bildirildi.^{115 116}

105 https://www.zawya.com/mena/en/business/story/Egypt_wants_to_export_surplus_gas_to_Europe_through_Greece-SNG_218583568/

106 <https://www.skai.gr/news/finance/pros-energeiaki-enosi-elladas-aigyptou-i-1i-metaksy-eyropis-kai-afrikis>

107 <https://m.naftemporiki.gr/story/1740576>

108 <https://www.tameteora.gr/topika/politikh/370607/stin-aigipto-mazi-me-ton-prothypoyrgo-o-skrekas/>

109 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/minister-oil-strengthen-cooperation-czech-companies>

110 <https://www.upstreamonline.com/exclusive/eni-and-noc-venture-chases-new-70-000-tonne-platform-for-libyan-mega-project/2-1-1028494>

111 <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Iran-Seizes-7000-Illegal-Crypto-Mining-Computers-Amid-Power-Shortages.html>

112 <https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/iran-says-temporary-shutdown-of-bushehr-npp-due-to-technical-problem-in-electrical-generator>

113 <https://tinyurl.com/8jd67had>

114 <https://www.timesofisrael.com/liveblog-june-20-2021/>

115 <https://www.wcax.com/2021/06/23/iranian-media-sabotage-attack-nuclear-building-foiled/>

116 <https://www.independent.co.uk/news/iran-nuclear-deal-jcpoa-vienna-b1871403.html>

Irak Devlet Petrol Pazarlama şirketi (SOMO) yaptığı açıklamada, Çin devlet şirketi Zhenhua Oil şirketi ile aylık 4 milyon varil petrol sevkiyatı içeren ön ödemeli 2 milyar USD değerindeki anlaşmasını tamamen iptal ettiğini açıkladı. Anlaşmanın iptal olma sebebinin ise artan petrol fiyatlarından dolayı olduğu bildirildi. Ayrıca SOMO'nun, Çin devlet şirketi Zhenhua Oil şirketi ile olan diğer anlaşmalarının bu durumdan etkilenmediği de açıklandı.¹¹⁷

OPEC+ üretim kotalarının artmasıyla birlikte, Irak'ın Basrah Medium ham petrol sınıfının üretimini arttırmayı planladığı açıklandı. Bu sayede Basrah Medium'un ihracat seviyelerinin artırılmasının öngörüldüğü belirtildi.¹¹⁸

Irak yaptığı açıklamada, Abu Dabi merkezli Masdar şirketiyle 2 GW kapasiteli güneş enerjisi projesi için anlaşma imzaladığını açıkladı. Irak'ın 2030 yılına kadar ülkenin elektrik ihtiyacının yaklaşık %25'lik kısmının yenilenebilir enerjiden sağlamayı planladığını da bildirdi.¹¹⁹

Irak Petrol Bakanlığı yaptığı açıklamada Irak'ın 2025 yılına kadar doğal gaz üretiminde %90'ı bulan kendi kendine yeterlilik seviyesine ulaşmayı planladığını açıkladı. Ayrıca, Akkas doğal gaz sahasında 4.000 milyon fit küp üretim gerçekleştirmek için yatırımcılara ihtiyaçları olduğunu da bildirdi.¹²⁰

Hizbullah'ın Lübnan'daki akaryakıt sıkıntısının devam etmesi hâlinde Lübnan'ın ulusal para birimiyle benzin ve dizel satın almak için İranla müzakere edilmesi gerektiği hususunda ısrar ettiği açıklandı.¹²¹

Ürdün ve Suriye'nin her iki ülkenin çıkarlarına uygun olacak şekilde petrol ve elektrik alanlarındaki iş birliğini geliştirme yollarını görüştüğü açıklandı. Her iki taraf da elektrik şebekesi bağlantısını, yenilenebilir enerjide iş birliğini ve Ürdün-Suriye arasındaki Arab Gas Pipeline'in altyapısının durumunu gözden geçirdiği bildirildi.¹²²

117 <https://www.hellenicshippingnews.com/iraq-fully-cancels-pre-paid-oil-deal-with-chinas-zhenhua-sells-crude-to-other-customers/>

118 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/062221-interview-iraq-expects-southern-oil-exports-around-28-mil-bd-in-july>

119 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/062521-iraq-signs-deal-with-abu-dhabis-masdar-for-2-gw-of-solar-power-projects>

120 <https://www.arabnews.com/node/1883081/business-economy>

121 <https://www.arabnews.com/node/1873691/middle-east>

122 https://www.zawya.com/mena/en/economy/story/Jordan_Syria_discuss_cooperation_in_oil_electricity_fields-SNG_219188792/

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ

(21-27 HAZİRAN 2021)

• Suriye'nin Seçim Saçmalığı Sadece Barışı Sağlıyor

Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü (IMEMO) Uluslararası Güvenlik Merkezi kıdemli araştırmacısı oryantalist Stanislav İvanov'un "İA.Relist" uluslararası haber ajansında ["Suriye'nin Seçim Saçmalığı Sadece Barışı Sağlıyor"](#) başlıklı değerlendirme yazısı yayımlandı. Yazıda Suriye'de 26 Mayıs'ta düzenlenen devlet başkanlığı seçimlerini Beşar Esad'ın kazanmasına değinen uzman, söz konusu zaferi "seçim saçmalığı" ifadeleriyle değerlendirdi. Ayrıca, Rus analist Suriye devlet başkanlığı seçimlerinin sonucunu şu şekilde özetledi: "Beşar Esad'ın çevresinin iktidardaki Baas rejimine en azından bir tür meşruiyet verme arzusu, seçim sonuçlarının büyük ölçüde yeniden tahrif edilmesine yol açtı."

Esad rejiminin denetiminde olan bölgelerde 10-12 milyon insanın yaşadığına değinen Stanislav İvanov, yaşa göre nüfusun sadece 5-6 milyonunun oy kullanma hakkına sahip olduğuna dikkat çekerek, "o zaman 14 milyon seçmen nereden geldi" sorusunu sormuştur: "On binlerce Şii paralı askerin (İranlılar, Lübnanlılar, Afganlar, Pakistanlılar, Iraklılar, Yemenliler, Filistinliler) seçimlere katılmasına izin verildiğini varsaysak bile toplamda 6 milyondan fazla seçmene varılmıyor. Dış muhalefetin ve mültecilerin çoğunun Suriye makamları tarafından oy haklarından mahrum bırakılması nedeniyle yurt dışında neredeyse hiç sandık bulundurulmuyor." Uzmana göre Esad ve Tahran'daki sponsorları, Cenevre'deki muhalefetle barış görüşmelerini mümkün olan her şekilde sabote etmekle kalmıyor, aynı zamanda Suriyeli Kürt azınlığı da görmezden geliyor. İvanov, Suriye'deki seçimlerin adil olmadığına işaret ederek, sonuçların özellikle ülkedeki gerilimi azaltmayacağını ve Suriye ihtilafına barışçıl çözüm koşulları sunabilecek olmadığını belirtti. Ayrıca analist, Suriye'deki bölünmüşlüğün sürdürüldüğünü ve ülkenin Beşar Esad'ın idaresi altında yeniden birleştirilmediği görüşünü savunarak, "ülkedeki sivil nüfusun çoğu ve komşu ülkelerdeki milyonlarca mülteci, insani bir felaketin eşiğindedir" ifadelerini kullandı.

• İbrahim Reisi'nin Zaferi ve İran'ın Sorunları

Uluslararası ilişkiler ve dış politika alanında sosyal ve politik yayın olan "Rossiya v Global'noy Politike" dergisinde Rusya Bilimler Akademisi Doğu Araştırmaları Enstitüsü kıdemli araştırmacısı Vladimir Sajin'in ["İbrahim Reisi'nin Zaferi Ve İran'ın Sorunları"](#) başlıklı değerlendirme yazısı İran'daki cumhurbaşkanlığı seçimlerinin sonuçlarıyla ilgiliydi. Yazıya göre, bazı uzmanlar cumhurbaşkanlığı seçimlerinin sonuçlarını ve bu seçimlerde İbrahim Reisi'nin zaferini "18 Haziran'da İran İslam Cumhuriyeti'nde (IRI) yeni bir dönem başladı" şeklinde değerlendirdi. Uzman, İran'ın yeni Cumhurbaşkanı Reisi döneminde ülkenin iç ve dış poli-

tikasına ilişkin öngörülerini alt başlıklarla ayrıntılı şekilde incelemiştir. Rus analiste göre, yeni İran hükûmetinin karşı karşıya olduğu temel problemler ekonomi, enflasyon, işsizlik gibi çözülmemiş sorunlardan oluşmaktadır. İran ekonomisini etkileyen birçok unsurun bulunduğu dikkat çeken uzmanın üzerinde durduğu üç önemli konudan birincisi, ekonominin etkisiz bir şekilde yönetilmesi ve ikincisi, İran'a ağır bir darbe vuran (Covid-19) koronavirüs pandemisi. Sajin'e göre, bu konuda üçüncü en önemli unsur ABD yaptırımlarıdır: "Durumun karmaşık ayrıntılarına girmeden, sadece bir gösterge rakamı verilebilir -100 milyar dolar-. Bu, ABD'nin İran ekonomisinin petrol sektörünü hedef alan yaptırımları nedeniyle Tahran'ın 2018'den beri kaybettiği paradır. İran, ABD'nin yaptırımları tamamen kaldırmasını istiyor ve bu ancak İran nükleer sorununu çözerek yapılabilir." Uzmana göre, Reisi'nin zafereinden sonra İran'da iki eğilim görülmektedir: "Birincisi, nükleer anlaşmayla ilgili ilerideki suçlamalardan kaçınmak için yeni Cumhurbaşkanı'nın ağustos ayında göreve başlamasından önce KOEPIi canlandırabilmek. İkincisi, İran'dan kaynaklanabilecek her türlü zorluk ve taviz için selefini suçlamasını sağlamak."

Reisi döneminde İran dış politikası konusunda öngörülerde bulunan uzman, "İran'daki ana dış politika hatlarının seçilmiş cumhurbaşkanı tarafından belirlenmemesi nedeniyle dış politikanın dramatik bir şekilde değişmeyeceğini vurgulamak gerekir. Öte yandan, dünyada ve bölgedeki değişiklikler ve diğer ülkelerin liderleriyle kişisel ilişkilerle ilgili olarak yeni gelişmeler de ortaya çıkabilir." Ayrıca Rus analist, Reisi hükûmeti döneminde İran'ın iç ve dış politikasındaki beklentilerini şu şekilde özetledi: "İran tarihinde 'yeni bir dönem' başlamayacağını söyleyebiliriz. Hükûmetin tüm dallarının, tüm güç yapılarının ve ülke ekonomisinin çoğunun, daha da muhafazakâr bir dinî liderin himayesi ve liderliği altında radikal muhafazakâr güçlerin elinde toplanması, İran'ın iç ve dış politikası dâhil olmak üzere yaşamın tüm yönlerinin radikalleşmesine yol açacaktır. Bu konuda ortaya çıkan soru, radikalleşmenin hangi alanlarda ve ne ölçüde olacağıdır. Elbette arkalarında sadece 42 yıllık İran İslam Cumhuriyeti tarihi değil, aynı zamanda İran'ın 3.000 yıllık tarihi olan İran siyaset bilimcileri, siyasi ve ideolojik görüş ve istekleri ne olursa olsun oldukça profesyonellerdir. Bu faktör, Tahran'ın ülke içinde iç çatışmalara ve bölgesel savaflara izin vermeyen dengeli ve pragmatik dış ve iç politika izleyeceğine dair umut veriyor."

• Rusya "Afgan Düğümünü" Çözmek Zorunda Kalacak

"Vzglyad" gazetesinin 23 Haziran sayısında yayımlanan "[Rusya Afgan Düğümünü Çözmek Zorunda Kalacak](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan değerlendirme yazısında ABD birliklerinin Afganistan'dan çekilmesinden sonra ülkedeki durumun olası sonuçları incelenmiştir. Değerlendirmede Afganistan'daki durumun her geçen gün daha da kötüye gittiğine, Taliban'ın bir dizi kilit bölgeyi ele geçirdiğine ve Tacikistan ve Özbekistan sınırına ulaştığına dikkat çekilerek ABD birliklerinin ülkeden çekilmesinden sonra Kabil'deki mevcut hükûmetin uzun süre dayanmayacağı öngörülmüştür.

Yazıda görüşlerine başvurulmuş Rusya Ana İstihbarat Müdürlüğü'nün (GRU) Özel Kuvvetler askeri ve Afganistan'daki savaş gazisi Renat Shafikov durumu, 1980'lerin sonlarında Sovyet birliklerinin ayrılmasından sonra gelişen durumla karşılaştırdı. Düzenli olarak Afganistan'a gittiğini dile getiren Rus askerî uzman, ülkenin topraklarının çoğunun zaten Taliban'ın kontrolüne geçtiğini ve Afganistan'ın tüm kuzeyini de kolaylıkla devralabilecekleri endişesini aktardı: "Durum, Pakistan kabilelerinin Taliban'a sınır bölgesinde tek tek şehirleri ve tüm ilçeleri yönetmek nedeniyle geçici yönetimler oluşturmaya izin vermesi gerçeğiyle daha da kötüleşiyor. Taliban'ın ülkede ciddi bir rakibi bulunmaması nedeniyle oradaki tek birleştirici gücü temsil ediyor. Ayrıca Peştunlar, Tacikler ve Hazaralar arasındaki keskin çelişkilerin üstesinden geldiler."

Tartışmanın diğer katılımcısı Medeniyetler Diyalogu Enstitüsü'nün Bilimsel Araştırma Başkanı Aleksey Malaşenko, ABD birliklerinin Afganistan'dan çekilmesinin ardından beklenen senaryolarla ilgili öngörülerde bulundu: "Taliban kendi ulus devletlerini yaratmak istemesine rağmen iktidarın ele geçirilmesinden sonra, kendi aralarında iç savaşın çıkacağı muhtemeldir. Birbirleriyle savaşmaya başlayacaklar. Büyük olasılıkla bölgede ılımlı İslam devlet ortaya çıkacaktır. Nitekim oluşan kararsız çok vektörle hiçbir yere varılmayacak." Aynı zamanda Malaşenko, Afganistan'ın komşularına yönelik tehdit konusunda uyarıları çok abartılı bulunduğunu belirtti: "Taliban 'kendi devletlerini kurmakla meşgul olacak' ve çıkarlarının Afganistan sınırlarının ötesine geçmesi pek olası değil." Uzmanı göre, Afganistan sorununa en iyi çözüm, yerel nüfusa mali ve insani yardım sağlamaktır: "Çok yoksul ve her zaman savaşta olan, Afganistan kimsenin ihtiyacı yoktur. Bu nedenle ülkelerin Afganistan'a "kendi kendini beslemesi" için fırsatlar sunmalarında fayda var." Rus analist, Pakistan, İran ve Hindistan'ın bu tür yardımları ilk etapta sağlayabileceği görüşünü savundu.